

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

12 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

SSN Dariusz Pawłyszczko (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 lutego 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank S.A. w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 14 marca 2022 r., I ACa 779/21,
wydanego w sprawie z powództwa R.M. i J.M.

przeciwko Bank S.A. w W.

o ustalenie,

1. oddala skargę kasacyjną;

**2. zasądza od Bank S.A. w W. łącznie na rzecz R.M. i J.M. 5400
(pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z
odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie po
upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego wyroku Bank
S.A. w W..**

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Krzysztof Wesołowski Dariusz Pawłyszczko

(Ł.W.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 16 lipca 2021 r., XXIV C 538/2021, Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił nieważność umowy kredytu denominowanego we frankach szwajcarskich (CHF), a Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację pozwanego banku.

Sąd drugiej instancji ustalił, że powodowi małżonkowie zawarli 19 stycznia 2009 r. z pośrednikiem prawnym pozwanego banku umowę kredytu w wysokości 77 344,25 CHF, określonego jako „w walucie wymienialnej”, przy czym miał on zostać wypłacony i spłacony w złotych. Przeliczenie udzielonego kredytu na złote miało nastąpić według kursu kupna CHF zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w banku w dniu wypłaty kredytu. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych została określona w CHF i raty te miały być spłacane w złotych, po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w pozwanym banku.

Sąd odwoławczy uznał, że bank nie wykazał należytego poinformowania kredytobiorców o ryzyku kursowym, czego skutkiem jest bezskuteczność postanowień dotyczących denominacji, a w konsekwencji całej umowy. Dodatkowo Sąd Apelacyjny, powołując się na wyrok TSUE z 18 listopada 2021 r., C-212/20, za niedopuszczalne odwołanie się w umowie do kursów walut ustalanych wyłącznie przez bank.

Pozwany bank wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji i zarzucił naruszenie następujących przepisów prawa materialnego:

1) art. 189 k.p.c. przez przyjęcie interesu prawnego powodów w ustaleniu nieważności umowy, chociaż nie zakończy to sporu między stronami;

2) art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG przez uznanie klauzul ryzyka walutowego i przeliczeniowych za abuzywne;

3) art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG przez uznanie nieważności umowy w całości zamiast jej utrzymania po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych;

4) art. 358 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. przez niezastosowanie kursu średniego NBP;

5) art. 56 k.c. w zw. z art. 41 Prawa wekslowego w zw. z art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. przez odmowę uzupełnienia umowy zwyczajem w postaci kursu średniego NBP;

6) art. 1 ust. 2 w zw. z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. przez ocenę klauzul przeliczeniowych jako abuzywnych mimo braku obowiązku, w chwili zawarcia umowy, wskazania w umowie zasad ustalenia kursów przez bank;

7) art. 1 pkt 1 lit. a) oraz art. 4 ustawy antyspreadowej w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. przez nieuwzględnienie wpływu ustawy antyspreadowej na ważność umowy;

8) art. 5 k.c. przez nieuwzględnienie nadużycia prawa przez kredytobiorców.

Pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zarzut naruszenia art. 189 k.p.c.

Art. 189 k.p.c. nie może być podstawą ustalenia nieważności umowy, gdyż nieważność umowy jest jedynie przesłanką rozstrzygnięcia o innych żądaniach, w tym o żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku kredytu. Jednak w praktyce orzeczniczej przyjęło się orzekanie o ważności umowy rozumianej jako skrótowe określenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego mającego powstać na mocy spornej umowy. Przy tym dopóki nieważna umowa nie zostanie wykonana w całości lub z innych przyczyn nie przestanie wiązać, strona umowy ma interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku kredytu, tj. nieważności umowy kreującej ten stosunek, niezależnie od roszczeń powstałych w związku z wykonaną częścią umowy. Dlatego zarzut jest niezasadny.

2. Zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.

Bank kwestionuje uznanie klauzul ryzyka walutowego i przeliczeniowych za niejednoznaczne i niezgodnione indywidualnie, twierdząc, że były one sformułowane prostym językiem i nie naruszały interesów powodów. Postanowienia przewidujące przeliczenie wypłaty kredytu według kursu kupna i spłaty według kursu sprzedaży CHF z tabel banku nie określają zasad ustalania tych kursów. Brak transparentności uniemożliwia uznanie klauzul przeliczeniowych za jednoznacznie sformułowane, co jest utrwaloną linią orzecniczą. Pozwany nie wykazał indywidualnego uzgodnienia tych klauzul (art. 385¹ § 4 k.c.), a wybór rodzaju kredytu nie oznacza negocjacji ich treści (por. wyrok SN z 13 grudnia 2013 r., I CSK 191/13). Dlatego postanowienia dotyczące kursów przeliczenia podlegają ocenie w świetle art. 385¹ § 1 k.c.

Kurs walut obcych ogłaszany przez bank na podstawie art. 111 ust. 1 pkt 4 pr.bank. wiąże klientów banku przy dokonywaniu z bankiem czynności prawnych w okresie od ogłoszenia kursu do ogłoszenia nowego kursu. Istotne jest tu jednak to, iż nie można umową zbindzać konsumenta kursami, które dopiero zostaną ogłoszone, a orzecznictwo jednolicie uznaje takie zbindzanie przyszłym kursem za niedozwolone na podstawie art. 385¹ § 1 k.c. Zarzut braku abuzywnego charakteru klauzul przeliczeniowych jest niezasadny.

Abuzywność klauzul przeliczeniowych czyni zbędnym ocenę abuzywności obciężenia ryzykiem kursowym wyłącznie kredytobiorców, aczkolwiek art. 69 pr.bank. przewiduje umowę kredytu denominowanego w walucie obcej, a jej istotą jest obciężenie wyłącznie kredytobiorcy ryzykiem wzrostu kursu waluty. Zakres udzielonych informacji może się stać istotny dopiero w przypadku nadzwyczajnego wzrostu kursu CHF i rozważania zastosowania art. 357¹ k.c.

3. Zarzut naruszenia art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.

Pozwany podnosi, że ustalenie nieważności umowy była błędne, gdyż umowa może pozostać w mocy po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych. Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, iż:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają ocenę umowy jako ważnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia skargi kasacyjnej skarżący musiałby skutecznie zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu denominowanego.

4. i 5. Zarzuty naruszenia art. 358 k.c. oraz art. 56 k.c. w zw. z art. 41 Prawa wekslowego.

Pozwany zarzuca, że luka po klauzulach abuzywnych mogła być uzupełniona kursem średnim NBP na podstawie art. 358 k.c. lub na podstawie art. 56 k.c. jako zwyczaj, przyjęty już na tle art. 41 Prawa wekslowego. Tezy te są sprzeczne z powołaną wyżej uchwałą SN III CZP 25/22, która wyklucza zastąpienie klauzul innymi sposobami określenia kursu na podstawie przepisów ogólnych czy zwyczajów. Zarzuty nie są zasadne.

6. Zarzut naruszenia art. 1 ust. 2 w zw. z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.

Pozwany twierdzi, że klauzule nie podlegają ocenie na podstawie art. 385¹ § 1 k.c., gdyż w 2009 r. brak było przepisów nakazujących wskazanie w umowie zasad ustalenia kursów przez bank. Art. 1 ust. 2 dyrektywy wyłącza z oceny jedynie postanowienia odzwierciedlające przepisy prawa. Zarzut jest chybiony.

7. Zarzut naruszenia art. 1 pkt 1 lit. a) oraz art. 4 ustawy antyspreadowej.

Pozwany uważa, że ustawa antyspreadowa potwierdziła ważność umowy (sanowała ją). Oceny abuzywności dokonuje się na moment zawarcia umowy

(art. 385² k.c.), a ustawa z 2011 r. nie działa wstecz (por. wyrok SN z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17). Zarzut nie jest zasadny.

8. Zarzut naruszenia art. 5 k.c.

Pozwany zarzuca nadużycie prawa przez kredytobiorców, lecz jego uwzględnienie naruszyłoby powołaną uchwałę SN III CZP 25/22, a tym samym art. 88 u.s.n.

Zaskarżony wyrok, mimo błędnej tezy o niedopuszczalności umów obciążających ryzykiem walutowym wyłącznie kredytobiorców, odpowiada prawu, co uzasadnia oddalenie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., zasądzając 5400 zł zgodnie z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Agnieszka Góra-Błaszczkowska Krzysztof Wesołowski Dariusz Pawłyszcz

(Ł.W.)

[r.g.]